

Städernas borgmästare och råd började på 1600-talet benämnas magistrater. Före kommunalreformen 1863 var de stadskommunernas styrelser. Magistratens befattning med kommunala ärenden upphörde inte helt förrän 1954. Den utgjorde också statlig förvaltningsmyndighet inom staden och var dessutom allmän domstol. Som sådan betecknades den rådhusrätt eller rådstuvurätt.

Under årtiondena kring 1900-talets mitt lades ett stort antal städer under landsrätt, varvid rådhusrätt och magistrat upphörde. Magistratens administrativa åligganden övertogs då av en kommunalborgmästare. De kvarvarande magistraternas statliga ämbetsutövning minskades efterhand. År 1946 fränhändes de sina uppgifter beträffande bl.a. mantalsskrivning och skatteuppbörd. Med utgången av år 1964 avskaffades magistratsfunktionen överallt och de sista magistraternas befogenheter överfördes till resp. länsstyrelse. Samtidigt övertog staten huvudmannaskapet för kvarvarande rådhusrätter, vilka upphörde vid utgången av år 1970 genom tingsrättsreformen.

Lindesbergs rådhusrätt och magistrat indrogs med utgången av år 1947. Staden överfördes då i judiciellt hänseende till Lindes domsaga. För fullgörande av magistratsfunktionerna fanns åren 1948-64 en kommunalborgmästare i staden.

Fram till 1849 fanns i många städer, även Lindesberg, en lägre allmän domstol som kallades kämnärsrätten. Accisrätterna, som existerade 1672-1811, avdömde mål som gällde inrikes tullar och vissa konsumtionsskatter.

Sedan 1600-talet var landshövdingeämbetet överordnad exekutionsmyndighet för såväl stad som landsbygd. Underexekutor i stad var magistraten. Genom 1877 års utsökningslag blev i många städer magistraten eller någon ledamot av magistraten överexekutor. I andra städer, däribland Lindesberg, fortfor länsstyrelsen att vara överexekutor, medan magistraten fungerade som utmätningsman.

Stadsfiskalen, som bl.a. var allmän åklagare (senare distriktsåklagare) i staden, var i vissa avseenden underställd magistraten. Chefskapet över städernas polisväsende utövades ursprungligen av borgmästare eller annan ledamot av magistraten, senare av stadsfiskalen eller - i större städer - av en polismästare. I Lindesberg var stadsfiskalen polischef fr.o.m. den 1 juli 1936.

Kronokassören var en magistraten underställd tjänsteman, som ombesörjde det statliga uppbördsväsendet i staden. I regel fanns dock ingen särskild kronokassör, utan sysslan sköttes av stadens egen kassör. Kronokassörsbefattningarna upphörde med utgången av juni 1946. I stället tillsattes i vissa städer kronokamrerare, vilka i tjänsten var underställda länsstyrelsen, ej magistraten. Andra städer införlivades med ett fögderi (härads-skrivardistrikt). Lindesberg uppgick i Lindes fögderi.

Inskrivningsärenden, dvs. främst ärenden om lagfarter och inteckningar avseende fast egendom, upptogs t.o.m. 1932 av rådhusrätten, men därefter av inskrivningsdomaren. Denne utsågs bland rådhusrättens lagfarna befattningshavare.

Allmänna rådstugan och borgerskapets äldste var t.o.m. 1862 beslutande organ för stadens borgare. Som beslutande församling för samtliga kommunalt röstberättigade medborgare fanns allmänna rådstugan

efter 1862 kvar i de städer, som inte infört stadsfullmäktige. I Lindesberg ersattes rådstugan av stadsfullmäktige år 1883.

Befattningen som notarius publicus innehades ofta av en av magistratens ledamöter.

På grundval av en kungl. resolution 1680, som gett städerna rätt att upprätta auktionskammare, hade ett stadskommunalt auktionsmonopol uppkommit. Med början under 1800-talets sista årtionden uppgav städerna vid skilda tidpunkter detta monopol.

Lindesbergs rådhusrätts och magistrats arkiv innehåller huvudsakligen handlingar fr.o.m. 1600-talets andra hälft. (~~Allt material har inte levererats~~) men flera serier löper till myndighetens upphörande år 1947.

Rådhusrättens och magistratens arkiv innehåller även handlingar efter andra rätts- och förvaltningsorgan i staden, bl.a. kämnärsrätten, accisrätten, notarius publicus och kommunalborgmästaren. Några av dessa har också bildat egna arkivbestånd.

I rådhusrättsarkivet ingår krono- och stadsräkenskapshandlingar, varav de äldsta är från 1640-talet och de yngsta från 1940-talet.

I serie Ö 1 föreligger handlingar av blandad proveniens.

Stadsfiskalen var som nämnts inte direkt underställd rådhusrätten och magistraten, men var i sitt arbete nära knuten till denna. Handlingarna efter stadsfiskalen i Lindesberg utgör ett eget arkivbestånd.

Viktigaste sökingången till rådhusrättens och magistratens arkiv är arkivförteckningen. I huvudavdelningarna C och D redovisas diaries m.m., som kan användas vid sökning i andra serier.

Arkivet har ordnats och förtecknats i enlighet med landsarkivets förteckningsplan för rådhusrätts- och magistratsarkiv av den 28 mars 1990. Ordnings- och förteckningsarbetet har utförts av Erik W. Karlsson och Mats Molin under ledning av undertecknad.

Uppsala i landsarkivet den 20 november 2001

Björn Asker

Eldsvåda 1869 har orsakat luckor i de olika serierna,